

УДК [159.92:351.74](477)

О. А. ЯРЕЩЕНКО,

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри спеціальної фізичної підготовки
факультету № 2 (кримінальної поліції)
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2475-7572>;

О. А. МОРГУНОВ,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки
факультету № 2 (кримінальної поліції)
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2259-3620>

ОСОБИСТІСНІ ЧИННИКИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ДО ПРОФЕСІЙНО-СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Проаналізовано поняття і зміст психологічної готовності особистості до професійно-службової діяльності в екстремальних умовах. Визначено підходи до розуміння сутності психологічної готовності. На матеріалі порівняльного емпіричного дослідження 34 працівників підрозділу спеціального призначення та 34 працівників підрозділу кадрового забезпечення поліції визначено коло особистісних рис та проявів, що лежать в основі високого рівня психологічної готовності до професійно-службової діяльності спецпризначенців.

Ключові слова: поліція, підрозділи спеціального призначення, підрозділи кадрового забезпечення, психологічна готовність, екстремальна професійно-службова діяльність.

Yareshchenko, O.A. and Morgunov, O.A. (2017), "Personal factors of psychological readiness of special purpose units' police officers to professional activities in extreme conditions" ["Osobystisni chynnyky hotovnosti pratsivnykiv pidrozdiliv politsii spetsialnoho pryznachennia do profesiino-sluzhbovoi diialnosti v ekstremal'nykh umovakh"], *Pravo i Bezpeka*, No. 1, pp. 155–160.

Постановка проблеми. Останнім часом суспільна і державна думка про цілі та завдання правоохоронної діяльності зазнала істотних змін. Особливо це торкнулось поглядів на методи діяльності силових структур і підходів до їх кадрового комплектування. Простежуються неспинне зростання вимог до рівня професіоналізму правоохоронців, постійні новації в системі їх професійно-службової підготовки та навчання.

При цьому особистість правоохоронця як підгрунтя успішності його професійно-службової діяльності продовжує залишатись недостатньо вивченою в системі Національної поліції України, отже потребує подальшого ретельного дослідження. Так, у відомчому наказі МВС України від 26.01.2016 № 50 «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України», що регулює професійну підготовку працівників поліції, виокремлено лише два психологічні завдання – формування у персоналу поліції морально-психологічної стійкості та психологічної готовності до дій. Це певною мірою свідчить про орієнтацію не

на процесуальну сторону діяльності поліцейських (як вони працюють), а на її результативність. Однак в основі розтиражованих у засобах масової інформації за останні роки численних прорахунків і невдач поліцейських у різноманітних службових ситуаціях лежать переважно саме особистісні прояви та особливості, що заважають здійсненню правильних дій на тлі високого рівня їх суб'єктивної психологічної готовності та стійкості.

Актуальність дослідження. Однією з найбільш реформованих поліцейських структур є підрозділи поліції спеціального призначення (далі – ППСП), до складу яких зараз входять спецпідрозділ КОРД і територіальні підрозділи ППСП в областях [1]. У складі цих підрозділів – найкраще фізично підготовлені працівники, на яких покладено ризиковані та відповідальні завдання щодо здійснення силових акцій із протидії злочинності й охорони публічної безпеки. При цьому в суспільстві є великі сподівання, що їх підготовленість, оснащеність і діяльність слугуватимуть еталоном спецпідрозділів.

З огляду на це природним є досить великий перелік вимог, які висуваються до працівників

ППСП щодо: стану здоров'я, фізичної підготовленості, сформованості спеціальних знань, умінь і навичок тощо. Тому актуальним видається питання про чинники формування у працівників ППСП психологічної готовності до їх професійно-службовій діяльності.

Метою нашого дослідження є визначення особистісних особливостей та проявів, що лежать в основі високого рівня психологічної готовності спецпризначенців до професійно-службової діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Професійно-службова діяльність працівників ППСП належить до складних, вона також має всі ознаки екстремальності: реальна небезпека для життя і здоров'я; використання вогнепальної зброї та спецзасобів; невизначеність умов діяльності, їх раптові зміни тощо. Виникнення стресового стану у спецпризначенця завжди пов'язане з екстремальними умовами впливу на нього середовища, що, природно, викликають почуття страху. Розробка проблеми стресового реагування працівників спецпідрозділів поліції залишається недостатньо результативною [2–4].

Складність їх професійної діяльності, крім того, зумовлюється змішанням персоналу з колишніх спецпідрозділів, які виконували до цього часу зовсім різні професійні завдання, а також невизначеністю кола типових професійних завдань.

У науковій літературі готовність до діяльності загалом розуміється як певний психічний стан «перед-дії», що забезпечує ефективність подальших дій (М. Д. Левітов, С. Л. Рубінштейн, Є. П. Ільїн, Л. О. Кандилович, М. І. Дьяченко, В. С. Нерсесян, В. І. Барко та ін.). Він на різних рівнях виражається через змобілізованість (психофізіологічний рівень), налаштованість (мотиваційний рівень), сформованість образу майбутньої ситуації та належної поведінки в ній (когнітивний рівень).

Існують дві основні точки зору на природу готовності – функціональний та особистісний підходи. Прихильники першого вивчають «короткочасну готовність» (до конкретної дії), ними виявлено, що готовність корелює з: передстартовою активізацією психічних функцій, сформованістю у спецпризначенця образу майбутньої дії, усвідомленою можливістю своєчасного прийняття адекватного рішення в екстремальній ситуації, оптимальним рівнем працездатності нервової системи тощо (Є. П. Ільїн, О. О. Ухтомський, А. Ц. Пуні та ін.).

Особистісний підхід базується на вивченні «довготривалої готовності» як результативної

характеристики ефективності діяльності. Його прихильники вважають, що готовність – це інтегральне особистісне утворення, функція від певного комплексу особистісних структур, яка виникає та розвивається внаслідок професійної підготовленості. В такому випадку готовність виражається через більш усвідомлені суб'єктом прояви: впевненість у своїх силах, змагальну установку, прагнення досягти найліпшого результату, впевненість у його досяжності (К. К. Платонов, С. О. Ларіонов).

Так, С. О. Ларіонов, І. О. Віденєєв і О. В. Платковська зазначають, що до структури психологічної готовності працівника органів внутрішніх справ входять:

1) озброєність працівника необхідними для успішного виконання діяльності знаннями, вміннями та навичками;

2) готовність до екстреної реалізації певної програми дій в умовах виникнення екстремальної ситуації;

3) рішучість і бажання здійснити належну дію [5, с. 351].

На думку О. В. Тімченка, стан психологічної готовності до діяльності у складних умовах визначається перш за все здатністю людини до емоційної ізоляції всього зайвого, а після цього – адаптацією до оточення. Автор вважає, що людина кожен раз перед вчиненням дії вчиняє її у внутрішньому плані, переживаючи її емоційно. Саме це переживання і є найвразливішою частиною здатності здійснювати складні види діяльності і в найбільшій мірі піддається негативному впливу емоційного стресу [6, с. 132].

Крім того, в літературі поширені погляди на структуру психологічної готовності як установки, тобто «готовності до конкретної дії». Це дозволяє аналізувати прояви готовності на різних рівнях, відокремлюючи її компоненти. Так, на думку М. І. Дьяченка та Л. О. Кандиловича, стан готовності охоплює такі компоненти:

а) мотиваційний (потреба успішно вирішувати завдання, інтерес до процесу їх вирішення, намагання досягти результату і показати себе з кращого боку);

б) пізнавальний (розуміння професійних завдань, оцінка їх значущості, знання засобів вирішення, уявлення про ймовірні зміни обстановки);

в) емоційний (почуття професійної гідності, відповідальності, впевненості в успіху, бойового азарту);

г) вольовий (керування собою, мобілізація сил, зосередження на завданні, відволікання від сторонніх впливів, переборювання побоювань) [7, с. 46].

Особистісний підхід до тлумачення психологічної готовності як певної особистісної здатності дозволяє передбачати, що:

1. Існує певний контингент кандидатів на посади ППСП, який не може бути рекомендований для подальшого проходження служби внаслідок відсутності необхідних для формування готовності професійно-службових рис та якостей. Відповідно, є й такі кандидати, які найбільш перспективні щодо формування у них професійно-психологічної готовності.

2. Можливо сформувати й розвинути психологічну готовність з опорою на якості й риси особистості, які виявляються під час тієї діяльності, що потребує професійної готовності (професійно важливі якості). Такий розвиток може відбуватись не тільки у процесі самої діяльності, а й під час професійної підготовки до неї, зокрема професійно-психологічної.

3. Психологічна готовність як функція від комплексу особистісних якостей і рис може виступати критерієм поділу персоналу ППСП щодо перспектив успішності їх подальшої службової діяльності.

Методи дослідження. Для виявлення особистісних особливостей, що виступають підґрунтям високого рівня психологічної готовності, нами було проведено порівняльний аналіз щодо готовності діяти в екстремальній ситуації різних працівників-спеціалістів правоохоронного профілю в кількості 68 осіб. Зокрема, було взято працівників ППСП, які раніше протягом тривалого часу проходили службу у спецпідрозділі УБОЗ «Сокіл», успішно виконуючи завдання зі звільнення заручників та захоплення особливо небезпечних озброєних злочинців.

Досліджувану вибірку склали 34 працівники чоловічої статі БПОП у Дніпропетровській області, які раніше проходили службу на посадах бійців у спецпідрозділі УБОЗ «Сокіл».

Стаж роботи досліджуваних – від 7 до 14 років. Усі досліджувані безпосередніми керівниками характеризувались як бездоганні професіонали з високим рівнем професійної та психологічної готовності до дій в умовах ризику і небезпеки.

Групою порівняння виступили 34 працівники чоловічої статі кадрового апарату ГУНП в Дніпропетровській області з аналогічним стажем служби.

Для емпіричної частини проведення дослідження було використано певні психодіагностичні методи: 1) психодіагностичний тест (ПДТ) В. Мельникова, Л. Ямпольського; 2) методика діагностики ступеня готовності до ризику Шуберта; 3) психографічний тест О. Лібіна. Крім того, було здійснено вимірювання частоти серцевих скорочень після фізичного навантаження до та після проби Ашнера-Даньїні для визначення переважаючого типу реагування нервової системи на стрес.

Результати та їх обговорення. Для вирішення питання щодо ролі, яку відіграє у психологічній готовності працівників ППСП тонус нервової системи, було використано відому пробу Ашнера-Даньїні. Вона здійснювалась таким чином. Після фізичного навантаження (згинання-розгинання рук в упорі лежачи) у досліджуваних вимірювалась частота серцевих скорочень (ЧСС). Далі проводилось натискання на очні яблука протягом 10 секунд. Через хвилину ЧСС вимірювалась повторно. Різниця між ЧСС свідчить про переважання тону парасимпатичної нервової системи (якщо $ЧСС1 > ЧСС2$) чи симпатичної нервової системи (якщо $ЧСС2 > ЧСС1$) або про їх збалансованість, якщо різниця була меншою за 10 ударів. Результати виявились відмінними у групах досліджуваних (таблиця 1).

Таблиця 1

Особливості тону відділів нервової системи (у %)

Тип тону	Працівники підрозділів кадрового забезпечення	Працівники ППСП
Ваготонія	26,5	–
Збалансований	50,0	35,3
Симпатикотонія	23,5	64,7

Частота серцевих скорочень у всіх працівників ППСП після виконання проби Ашнера-Даньїні збільшувалась, у значної частини (64,7 %) – більш ніж на 10 ударів. Це свідчить на користь того, що у працівників ППСП переважає симпатикотонічний тип реагування. За даними різних джерел (наприклад [8]), це ви-

знається «викривленим» типом реагування на стрес, психовегетативним синдромом хронічного професійного стресу. Такі працівники характеризуються постійною готовністю до симпатичного, рухового реагування на подразники (за принципом «бий або втікай») при слабкому функціонуванні відновлювальних механізмів

парасимпатичної нервової системи. Наслідками є психосоматичні та психовегетативні розлади. На відміну від них у працівників підрозділів кадрового забезпечення частіше реєструвався нормальний та ваготонічний типи реагування.

Вивчення готовності до ризику за методикою Шуберта показало в цілому нижчу схильність працівників ППСП до ризику (таблиця 2).

Таблиця 2

Особливості готовності до ризику (у %)

Схильність до ризику	Працівники підрозділів кадрового забезпечення	Працівники ППСП
Низька	14,7	23,5
Середня	35,3	41,2
Висока	50,0	35,3

Враховуючи те, що до складу методики входять твердження, побудовані за принципом «Могли би Ви...», можна дійти висновку, що працівники ППСП характеризуються в цілому меншою схильністю до необґрунтованого ризику. Під час обговорення методики з досліджуваними виявлено, по-перше, що перелік ризикових ситуацій для них є недостатньо екстремальним (стрибнути з 10-метрової висоти, зістрибнути з поїзда, стрибнути з парашутом тощо), а по-друге, схильність праців-

ників ППСП уникати немотивованого ризику (міг би, але це – не потрібно). Працівники підрозділів кадрового забезпечення виявилися були більш схильними бравувати своїми можливостями, демонстрували вищу готовність до ризику.

Вивчення особистісних особливостей працівників ППСП за методикою психографічного тесту засвідчило наявність низки статистично значущих відмінностей між показниками (таблиця 3).

Таблиця 3

Особистісні особливості (стени, $x_{cp} \pm \sigma$)

Шкали ПДТ	Працівники підрозділів кадрового забезпечення		Працівники ППСП		t	p
	x_{cp}	σ	x_{cp}	Σ		
Невротизм	5,00	2,81	4,18	2,33	1,00	–
Психотизм	4,95	2,32	5,76	1,68	-1,27	–
Депресія	5,09	2,72	5,82	1,33	-1,10	–
Совісність	6,41	2,38	2,76	1,35	6,03	0,001
Розгальмованість	7,91	2,29	8,47	1,01	-1,03	–
Загальна активність	7,86	2,73	8,76	1,86	-1,23	–
Боязкість	3,36	2,26	4,12	3,00	-0,87	–
Товариськість	7,55	3,36	8,18	2,27	-0,70	–
Естетична вразливість	5,32	2,34	3,30	3,12	2,45	0,05
Жіночість	4,18	2,42	4,59	2,37	-0,53	–
Психічна неврівноваженість	4,18	2,46	3,94	2,22	0,32	–
Асоціальність	6,00	2,81	7,76	1,25	-2,63	0,01
Екстраверсія	5,23	2,78	7,00	2,62	-2,04	0,05
Сензитивність	4,09	1,80	3,24	2,05	1,36	–

З таблиці видно існування відмінностей між досліджуваними групами за шкалами совісності, естетичної вразливості, асоціальності та екстраверсії, що дозволяє констатувати основні особистісні особливості працівників ППСП:

– активні та ініціативні, дещо імпульсивні у задоволенні потреб, жваво реагують на по-

дії, прагнуть бути включеними у групову взаємодію;

– врівноважені, емоційно стримані, спокійно реагують на критику;

– схильні до безвідповідальності, прагнуть уникати додаткових навантажень, недбало ставляться до законів і моральних норм;

– реалістичні, раціональні, практичні, приземлені, тверезо оцінюють обставини та людей, мають дефіцит творчої уяви.

За психографічним тестом визначено, що у вибірці працівників ППСП переважають такі особистісні типи:

Орстеніки (23,5 %). Цей тип характеризує особистість «успішного виконавця», для якого якість діяльності є першочерговою. Вони прагнуть домогтися досконалості в оволодінні професією. Володіють високим почуттям відповідальності. Вимогливі до себе та інших. У відносинах досить педантичні. Високо цінують справедливість і мають підвищену чутливість до правдивості. Поряд з тим у прийнятті відповідальних рішень їх часто долають сумніви, вони не можуть передати частину своєї роботи іншим, довіряючи лише собі, інтенсивно переживають навіть незначні невдачі. Можуть витримувати значні розумові навантаження, хоча висока інтенсивність роботи викликає роздратування. Не можуть швидко включитися у процес, тому що їм потрібен тривалий підготовчий період. Сам процес діяльності не приносить їм особливого задоволення, проте істотне значення вони надають результату. Відчувають себе дискомфортно, коли процес залишається незавершеним.

Інстеніки (23,5 %). Цей тип характеризується як «комунікативно-мінливий». Розгальмовані в поведінці й мові, безпосередні в соціальних відносинах, розкуті. Легко залучаються до ситуації і так само легко з неї виходять. Бурхливо реагують на події, що відбуваються. Легко переносять невизначені відносини, незручні ситуації та конфліктні обставини. Вміють швидко реагувати в незнайомій обстановці. Разом з тим може бути знижена чутливість до поточної ситуації, через що схильні робити поспішні висновки. Найчастіше кидають почату справу, не доводячи її до кінця. Більш успішні тоді, коли є можливість «перемикатися» з однієї справи на іншу.

Аргостеніки (23,5 %). Тип «самодостатній». Емоційно стабільні, у більшості випадків володіють собою і послідовно дотримуються певних правил. Уникають спілкування з тими, хто не вміє приховувати своїх почуттів. Перш ніж зав'язати знайомство, намагаються краще придивитися до передбачуваного партнера. Чутливість до переживань інших людей знижена внаслідок віддання переваги формальним стосункам і результативній стороні спілкування. Схильні замикатися в колі власних проблем, у скрутних ситуаціях розраховують тільки на

свої сили. Вважають себе, а не обставини, відповідальними за власні успіхи і невдачі. Детально продумують варіанти своїх дій. Мають розвинені моторні навички та образну уяву.

Агостеніки (17,6 %). Тип «організатор». Схильні до керівництва й організаторської діяльності, орієнтовані на авторитети і значущі в суспільстві норми поведінки. Прагнуть до домінування над іншими. Їх відрізняє виражена потреба в активних діях. Розвинена велика психомоторика. Велике значення має не тільки результат, але й сам процес його здійснення. В оцінці як успіхів, так і невдач схильні до перебільшення. Зустрічаючи перешкоди, стають вкрай збудливими. У напружених міжособистісних ситуаціях переважає стратегія суперництва. Вимагають визнання, прагнуть звернути на себе увагу оточуючих. Всіма силами намагаються виправдати покладену на них довіру. Залежні від миттєвого настрою. Імпульсивні в прийнятті рішень. Можуть приймати рішення, яке їм здається правильним у даний момент, не припускаючи, що воно може спричинити неприємності надалі.

Висновки. Сформована психологічна готовність працівників ППСП як результат їх тривалої та успішної службової діяльності певною мірою спирається на низку їх психологічних особливостей. Зокрема, працівники ППСП із високим рівнем психологічної готовності відрізняються:

1) викривленим типом стресового реагування, а саме постійною готовністю до рухового реагування на подразники, що зумовлює розвиток надмірного самоконтролю поведінки і може розглядатись як симптоматика хронічного професійного стресу;

2) виваженим ставленням до ризику, схильністю уникати необґрунтованих ризикових вчинків, але високим рівнем суб'єктивної готовності діяти в умовах ризику та невизначеності;

3) практичністю, приземленістю, переважанням раціонального у думках і поведінці, надмірним контролем емоцій. Сферою компенсації може виступати занижений моральний та нормативний контроль поведінки, скептичне ставлення до обмежень і приписів, безвідповідальне ставлення до вимог, що сприймаються як зайві та непотрібні.

Таким чином, психологічна готовність працівників спецпідрозділів поліції пов'язана з таким комплексом особистісних проявів, що не дає підстав очікувати від них «соціально еталонної» поведінки.

Список бібліографічних посилань

1. Бражиненко В. В., Кущенко В. О. КОРД – спецназ української поліції // Особливості підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України: зб. матеріалів І міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 20 трав. 2016 р./МВС України, Департамент патрул. Поліції України; Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки. Харків: ХНУВС, 2016. С. 105–107.
2. Артем'єв В. О. Стан страху та його роль у правоохоронній діяльності працівників ОВС: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.06. Харків, 2003. С. 2–3.
3. Доценко В. В. Стрес, стресовий стан та стресостійкість в професійній діяльності правоохоронця // Актуальні проблеми сучасної психології та педагогіки вищих навчальних закладів МВС України: матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 19 листоп. 2010 р.)/МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2010. С. 108–112.
4. Ярещенко О. А. Стрес у професійній діяльності працівників органів внутрішніх справ // Актуальні проблеми сучасної психології та педагогіки в діяльності вищих навчальних закладів МВС України: матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 16 квіт. 2015 р.)/МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2015. С. 211–213.
5. Ларіонов С. О., Віденєєв І. О., Платковська О. В. Психогігієна та психопрофілактика в діяльності працівників слідчих підрозділів // Професійно-психологічна підготовка працівників слідчих підрозділів: навч. посіб./І. В. Жданова, П. В. Макаренко, Н. Е. Мілорадова та ін.; за заг. ред. І. В. Жданової. Харків: ХНУВС, 2014. Розділ 7. С. 271–361.
6. Бандурка О. М., Венедиктов В. С., Тімченко О. В., Христенко В. С. Екстремальна юридична психологія в діяльності персоналу органів внутрішніх справ України: наук.-практ. посіб. Харків: НУВС, 2005. 319 с.
7. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Психологические проблемы готовности к деятельности. Минск: Харвест, 1981. 383 с.
8. Булатова Г. Р., Новикова Л. Б. Психовегетативный синдром как стресс индуцированное состояние у сотрудников силовых министерств и ведомств. *Медицинский вестник Башкортостана*. 2012. Т. 7, № 3. С. 67–69.

Надійшла до редколегії 23.02.2017

ЯРЕЩЕНКО О. А., МОРГУНОВ А. А. ЛИЧНОСТНЫЕ ФАКТОРЫ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ГОТОВНОСТИ СОТРУДНИКОВ ПОДРАЗДЕЛЕНИЙ ПОЛИЦИИ СПЕЦИАЛЬНОГО НАЗНАЧЕНИЯ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ СЛУЖЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ЭКСТРЕМАЛЬНЫХ УСЛОВИЯХ

Проанализированы понятия и содержание психологической готовности личности к профессионально-служебной деятельности в экстремальных условиях. Определены подходы к пониманию сущности психологической готовности. На материале сравнительного эмпирического исследования 34 работников подразделения специального назначения и 34 работников подразделения кадрового обеспечения полиции определён круг личностных черт и проявлений, лежащих в основе высокого уровня психологической готовности к профессионально-служебной деятельности спецназначенцев.

Ключевые слова: полиция, подразделения специального назначения, подразделения кадрового обеспечения психологическая готовность, экстремальная профессионально-служебная деятельность.

YARESHCHENKO O. A., MORGUNOV O. A. PERSONAL FACTORS OF PSYCHOLOGICAL READINESS OF SPECIAL PURPOSE UNITS' POLICE OFFICERS TO PROFESSIONAL ACTIVITIES IN EXTREME CONDITIONS

The authors of the article have analyzed the concepts and content of psychological readiness of a person for professional and official activities in extreme conditions. Approaches to understanding the essence of psychological readiness have been determined. Based on the comparative empirical study 34 officers of special purpose units and 34 officers of the police personnel divisions the authors have determined the range of personal traits and manifestations underlying in the high level of psychological readiness for the professional and official activities of the officers of special purpose units. They are:

- 1) the crooked type of stress response, constant readiness for sympathetic, motor reaction to stimuli, which causes excessive control of behavior and is a symptom of chronic professional stress;
- 2) rational attitude to risk, avoidance of unmotivated, risky behavior with a high level of readiness for actions in the risk conditions and uncertainty;
- 3) the predominance of rational forms of thinking and behavior, strong control of emotions, a lack of imagination. It has been suggested that the sphere of compensation for emotional control may be reduced moral and normative control of behavior, skepticism of attitude towards restrictions and regulations, irresponsible attitude towards requirements that are perceived as superfluous and unreasonable.

Keywords: special purpose units and police personnel, psychological readiness, extreme professional and service activities.